

**ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษา
ในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษ**

พระวีระพงษ์ โคษา

พระพรสวรรค์ ใจตรง, ดร.

ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: fourman128@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษาการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษ และ 3) เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษา ในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยคุณภาพรวบรวมข้อมูลโดยวิจัยเอกสาร ภาควิชา สัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดจำนวน 18 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาความเป็นมาของการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทยทำให้ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาและประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนการสอนธรรมศึกษา 2) การส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษได้มีการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาตามหลัก คำขวัญ วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนการสอนธรรมศึกษาในรายวิชาพระพุทธศาสนาและสนับสนุนให้นักเรียนสอบธรรมศึกษาในทุกๆ ปี 3) วิเคราะห์อุปสรรคและแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษ นำไปสู่แนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาอย่างเป็นระบบมีแบบแผนในการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทำให้ผู้เรียนเกิดเข้าใจในการเรียนการสอนธรรมศึกษา และให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องและเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาให้ผู้เรียนนั้น ได้นำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

คำสำคัญ: การส่งเสริม; การเรียนการสอน; ธรรมศึกษา.

A STUDY GUIDELINE TO PROMOTING THE TEACHING OF THE DHARMA
STUDIES IN KHUKHANRAJBHUMROONGSCHOOL
SI SA KET PROVINCE

Phra Weerapong Kosa
Phra Ponsawan Jaitrong, Dr.
Dr.Suthat Pratoomkaew
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: fourman128@gmail.com

ABSTRACT

The purpose of this study was 1) study to investigate the history of Thai education in Thai society 2) study the promotion of teaching and learning in khukhanrajbhumroong school Sisaket Province, and 3) analyze barriers and ways to support teaching and learning Dhamma in khukhanrajbhumroong School Srisaket Province, it's Qualitative Research Data collection by field research, in-depth the interviews, all samples were 10 samples / person. 1) study of the history of teaching and learning the Dhamma in Thai society has gained the knowledge and understanding about the history and the benefits of studying in the Dhamma Studies. 2) promotion of teaching and learning in khukhanrajbhumroong School Sisaket Province, it was the promoting to teaching and learning in Damma studies with the principles, motto, vision and mission of the school. Other than, there is the promotion of students to teach the Dhamma studies in the Buddhist discipline and support students to test every year 3) analyze the obstacles and the ways to promote the teaching and learning Dhamma in khukhanrajbhumroong School Sisaket Province, to lead the way to promote teaching and learning Dhamma for the students by the system to was a guide in the prentice to the Dhamma learning for students to understand the teaching of education Dhamma studies, to teach students to understand the doctrines of Buddhism correctly and to guide the students to apply the principles to practice in daily life.

KEYWORDS: Promotion; Teaching; Dharma Studies.

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การศึกษาเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับและให้ความสำคัญในฐานะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข การศึกษาเป็นเทคนิคหรือเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมเจตคติและวัฒนธรรมในสังคมทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ และสังคมโลก อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และค่านิยมตลอดจน วัฒนธรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทุกอย่างด้านการศึกษา ได้ถูกดำเนินการโดยสถาบันและองค์กรต่างๆ ด้วยแนวทางและยุทธวิธีที่แตกต่างกันหรืออาจจะกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า บรรดากิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในองค์การและช่วยให้การดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมเกิดจากการบริหารการศึกษา

การศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีระเบียบวินัยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สพฐ. 293/2555, 2555)

ในอดีตผ่านมาวัดและพระสงฆ์ต่างมีบทบาทด้านการศึกษา ส่วนวัดใหญ่จะเป็นศูนย์กลางทางด้านการศึกษาของชุมชนซึ่งจะมีพระภิกษุเป็นผู้สอนโดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะนิยมส่งบุตรหลานของตนเข้ามาอาศัยอยู่ในวัดเพื่อให้ได้รับการศึกษาซึ่งอาจกล่าวได้ว่าวัดเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับกุลบุตร

แม้ปัจจุบันการศึกษาได้กระจายไปทั่วประเทศ แต่วัดก็ยังคงดำเนินบทบาทในด้านการศึกษาโดยเปิดเป็นสถานศึกษาต่างๆเช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม มหาวิทยาลัยสงฆ์ ศูนย์อบรมเด็กเล็กก่อนวัยเรียน ตลอดถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังต่างประเทศซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นบทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับศีลธรรม (จำนงค์ อติวิฒนสิทธิ์, 2547 : 52-53) แต่เดิมการศึกษาพระธรรมเป็นการยากในการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป เพราะการศึกษาส่วนใหญ่เป็นภาคภาษาบาลี ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เป็นภาคภาษาไทย โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อคราวปกครองวัดบวรนิเวศวิหาร จนกระทั่งปี พ.ศ.๒๔๘๒ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลงกรณ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ทรงขยายโอกาสให้ฆราวาสได้มีโอกาสศึกษาธรรมบ้าง จึงจัดหลักสูตรนักธรรมสำหรับฆราวาสขึ้นที่เรียกว่า “ธรรมศึกษา” (พระราชวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), 2536 : 439)

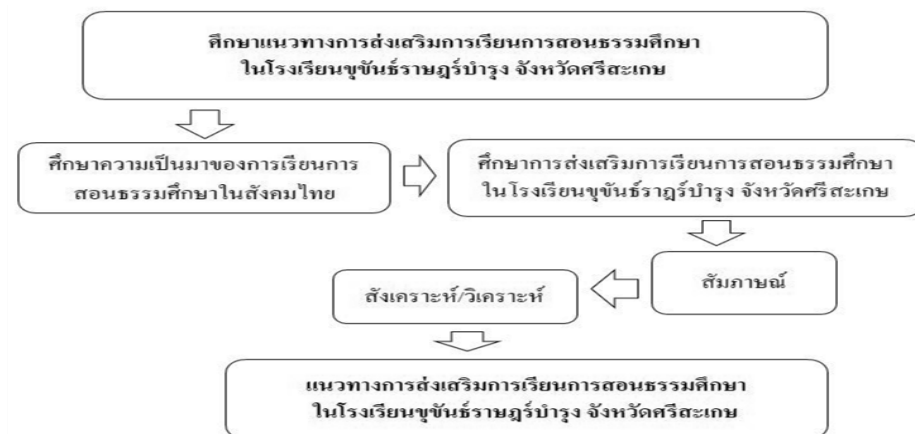
ปัจจุบันมีผู้ให้ความสนใจในการเรียนธรรมศึกษามากขึ้นมีทั้ง เยาวชน นิสิต นักศึกษา ข้าราชการ พนักงานของรัฐ รวมไปถึงภาคเอกชน ทั้งในและต่างประเทศซึ่งเป็นสิ่งที่ดีของการเผยแผ่พุทธธรรมผ่านธรรมศึกษาการเรียนจะบังเกิดผลต่อเมื่อมีการนำหลักธรรมและความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้ได้ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด รวมทั้งนักเรียนธรรมศึกษายังได้ชื่อว่าเป็นบุคคลที่เป็นผู้รับและสืบสารมรดกแห่งหลักธรรมทางพุทธศาสนา จึงควรพิจารณาตนเองว่ามีความรู้ในเรื่องราวที่เกี่ยวกับพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด การเรียนธรรมศึกษาจะทำให้เรามีความเป็นชาวพุทธที่สมบูรณ์ขึ้นทั้ง กาย และใจ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยขัดเกลาผู้คนให้เห็นความสำคัญในการทำมาหากินเพื่อสร้างบ้านเมืองของเราให้เป็นสังคมสันติ และแสวงหาคุณธรรมต่อไป เมื่อชาวพุทธทุกคนมีโอกาสได้ศึกษาจะทำให้ความสับสนวุ่นวายของสังคมอย่างเช่นปัจจุบันลดน้อยลง (พระราตรี สิริจโนโท, 2553 : 3) ดังนั้นการปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมฝ่ายธรรม

ศึกษา ในสถานศึกษาจะทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะการอบรมเยาวชนโดยครูวิทยากร และพระภิกษุสงฆ์ โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษาในช่วงชั้นต่างๆ โดยเริ่มต้นตั้งแต่ ธรรมศึกษาตรี, โท, และเอก ตามลำดับซึ่งผู้เรียนจะเข้าใจและมีทักษะในการนำสารประโยชน์จากการเรียนธรรมศึกษา ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดีซึ่งจัดได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ถูกให้กับเด็กและเยาวชน และทำให้เขาเหล่านั้นได้มีธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองตน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย
- (2) เพื่อศึกษาการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษ
- (3) เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษ

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษ นี่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 กลุ่มเป้าหมาย/ ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการวิจัย จากงานวิจัยนี้เป็นการออกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องจึงกำหนดผู้ให้ข้อมูล ดังต่อไปนี้ 1) พระสงฆ์ 5 รูป, 2) ผู้บริหาร 1 คน, 3) ครู 3 คน, 4) นักเรียน 9 คน รวมทั้งหมด 18 รูป/ คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการออกแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วจึงนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ตอบตามแบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

(in-depth interviews) และผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษา เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษ

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ขอให้บัณฑิตศึกษาออกหนังสือไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อขอสัมภาษณ์ เมื่อได้รับการตอบรับแล้วจึงนัดวันเวลาเพื่อขอสัมภาษณ์ และผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการแยกแยะตามหมวด แล้วสังเคราะห์ข้อมูล เสร็จแล้วจึงนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์

4.5 การสรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัยในการศึกษาตามวัตถุประสงค์แล้วนำมาเขียนเรียบเรียงเป็นรายงานวิจัยและสรุปเสนอผลการวิจัย ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) พร้อมข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

5. สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ความเป็นมาของการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย

ความเป็นมาของการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย จากกรณีศึกษา พบว่า การศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนเป็นการจัดมวลประสบการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ ที่มีความหลากหลายเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา และในส่วนของนักเรียนนักรธรรมยังได้แผ่ประโยชน์ไปยังพุทธบริษัทฝ่ายฆราวาส ดังที่ฆราวาสจำนวนมากก็สนใจศึกษาและสอบธรรมศึกษากันเป็นจำนวนมาก การที่พุทธบริษัทฝ่ายฆราวาสได้มีโอกาสเรียนรู้ธรรมวินัย นับว่ามีประโยชน์ต่อการศึกษาที่จะช่วยส่งเสริมและดำรงรักษาพระศาสนาให้เจริญมั่นคงและยังเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้กับฆราวาสได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา

5.1.2 การส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษ

การส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การจัดตั้งโรงเรียนการกุศล เป็นการส่งเสริมสนับสนุนเปิดโอกาสให้แก่เด็กนักเรียนหรือผู้เรียนที่ยากไร้ได้รับการศึกษา สนับสนุนส่งเสริมช่วยเหลือชุมชนด้านการศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่หวังผลกำไร มุ่งส่งเสริมเด็กยากจน และเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา มุ่งการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการความรู้ การส่งเสริมเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพในสังคม การเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุงเป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนนั้น ได้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนธรรมศึกษามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง แก่บุคคลรอบข้าง รวมถึงประเทศชาติ ในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาสำคัญสุดเหนืออื่นใดคือ การ

อบรมนิสัยและพฤติกรรมให้รู้จัก ผิด ชอบ ชั่ว ดี และมีคุณธรรม จริยธรรม ให้อยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข

5.1.3 วิเคราะห์อุปสรรคและแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษ

จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า อุปสรรคและแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุงจังหวัดศรีสะเกษ การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนานั้น เป็นต้นตำรับหลักการนิเทศศาสตร์ กล่าวคือ จะทรงตั้งจุดมุ่งหมายในการสอนว่า ทรงกำหนดจุดมุ่งหมายแต่ละครั้งเพื่ออะไร แล้วก็ทรงเตรียมเนื้อหาหรือเรื่องที่จะสอนไปตามลำดับความยากง่ายไปพร้อมๆ กัน และทรงคำนึงถึงตัวผู้รับสารด้วยว่า เขาจะสามารถเข้าใจและจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกอยากเรียนรู้ และสนใจเอาใจใส่มากยิ่งขึ้น วิธีการดังกล่าวก็ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าในขณะนั้น มีบุคคลทุกชั้นวรรณะเลื่อมใสศรัทธา จนทำให้เกิดการอุปสมบทตามและสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์เป็นจำนวนมาก ดังที่ปรากฏในพุทธประวัติ ถึงแม้บางคนจะมีได้อุปสมบทก็ตาม แต่ก็ได้นำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตที่สงบสุขทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองทั้งฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักรมาโดยตลอด

ในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาย่อมมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนของการศึกษา ปัญหาที่พบเห็น คือ ด้านหลักสูตรที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นแผนพัฒนาระบบการศึกษาให้ได้มาตรฐานของการเรียน รวมถึงปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยส่งผลให้ผู้เรียนได้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ปัญหาที่สามารถพบเห็นได้อีกนั่นคือ ปัญหาด้านสื่อการสอนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน เพราะสื่อการสอนถือว่าเป็นบทบาทในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ สามารถมองเห็นบริบทหรือสิ่งที่ผู้สอนแสดงออกไปได้ชัดเจน และปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผลที่ผู้สอนต้องติดตามและประเมินผลของผู้เรียนจากการสอนเพื่อให้ทราบถึงปัญหาแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงในส่วนการเรียนการสอนธรรมศึกษา เพื่อให้การเรียนการสอนธรรมศึกษาเป็นไปอย่างมีระบบและสร้างแรงจูงใจในการเรียนธรรมศึกษา การส่งเสริมถือเป็นส่วนสำคัญของการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุงจังหวัดศรีสะเกษ การส่งเสริมการเรียนการสอนนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาของการเรียนการสอนธรรมศึกษาที่เป็นรูปธรรมอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. อภิปรายผล

การจัดการเรียนการสอน โดยครูหรือผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญนอกเหนือจากการถ่ายทอดความรู้แล้วยังต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกดำเนินการ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งต้องมีการวางแผนในการจัดการเรียนการสอน จึงจะทำให้การเรียนของผู้เรียน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยในกระบวนการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง ทางโรงเรียนมีแนวคิดให้นักเรียนได้มีโอกาสในการศึกษาเกี่ยวกับ

หลักสูตรทางพระพุทธศาสนา ให้นักเรียนได้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา ที่ถูกต้อง และมีการส่งเสริมโดยใช้วิธีสนับสนุนให้ผู้เรียนธรรมศึกษาได้สนใจและกระตุ้นตนเอง โดยบุคคลที่สอบผ่านจะมอบรางวัล กล่าวยกย่องชื่นชมยินดีแก่ผู้สอบผ่านธรรมศึกษา และเป็นแนวทาง ให้นักเรียนผู้สอบธรรมศึกษาได้นำหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) โรงเรียนควรจัดให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษา คือ ควรจัดให้มีการเรียนการสอนใน เวลาเรียนปกติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในรายวิชาการเรียนการสอนธรรมศึกษา

(2) โรงเรียนควรจัดสถานที่ หรือห้องเรียนสำหรับเรียนธรรมศึกษา เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ลงปฏิบัติจริง และเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดศรัทธาสามารถนำเอาสิ่งที่ได้ จากการเรียนมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตามหลักสูตร ไปใช้ในชีวิตได้จริง

(3) โรงเรียนควรจัดให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษา ทุกภาคการศึกษาของการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจ และให้เกิดความพร้อมในการสอบธรรมสนามหลวง

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาเปรียบเทียบการจัดการ เรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนสามัญและโรงเรียนเอกชน

(2) ควรศึกษาแนวทางการการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนการกุศลกับโรงเรียน เอกชนว่ามีรูปแบบการเรียนการสอนธรรมศึกษาแบบใด

(3) ควรศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานของครูผู้สอนธรรมศึกษาใน โรงเรียนการกุศลกับโรงเรียนสามัญ ว่าหลักการสอนเหมือนหรือต่างกันอย่างไร โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำการ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และบุคคลผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง

(4) ควรให้มีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาต่อยอดการปฏิบัติงานด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลของ ครูผู้สอนธรรมศึกษาในโรงเรียนการกุศล

(5) ควรศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนธรรมศึกษาในโรงเรียนและครู ประจำการต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษา ในโรงเรียนนุชนิธิ์ ราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษ” สำเร็จได้เรียบร้อยเพราะได้รับการพิจารณาอนุมัติจากมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ จากแหล่งข้อมูลที่เป็น พระไตรปิฎก เอกสาร ตำราวิชาการ รายงานการวิจัย วิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการใช้เครื่องมือในการวิจัย และระเบียบวิธีวิจัยในการดำเนินการอย่างเป็นระบบขั้นตอน

ขอกราบขอบพระคุณ พระพรสวรรค์ จิตติญาโณ ดร, ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และดร. สุธัทสน์ ประทุมแก้ว กรรมการที่ปรึกษาที่ได้ให้ความเมตตาสนับสนุนในทุกด้าน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการ อ้างอิง ศึกษาวิจัย หรือเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ พร้อมด้วยประเด็นอื่น ๆ ที่เป็นประเด็นสืบเนื่อง อันจะนำไปสู่ การขยายผลประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการพัฒนาและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน สืบไป

เอกสารอ้างอิง

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ. (2555). ที่ สพฐ. 293/2555, ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน.

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์. (2547). ความขัดแย้งทางสังคมและแนวทางในการแก้ไขตามแนวพุทธ ศาสตร์. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระราชวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตวณฺโณ). (2536). 100 ปี มหามกุฏราชวิทยาลัย. นครปฐม : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระราตรี สิริจินโท. (2553). เรื่องทัศนคติของครูและนักเรียนที่มีต่อพระภิกษุผู้สอนในโรงเรียนเขต ธนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญา พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.